DANDERYDS KOMMUN

Bilaga 1

Datum: 2026-10-06
Miljö- och stadsbyggnadskontoret

Utredning automatiskt beslutsfattande om installation eldstad, ändring av vatten och avlopp och avvisning samt avgifter för dessa ärenden.

Bestämmelser i kommunallagen om automatiserat beslutsfattande

I 6 kap. 37-38 §§ kommunallagen finns bestämmelser om när en nämnd kan delegera beslutanderätten. Sedan den 1 juli 2022 medger kommunallagen att kommuner delegerar beslut till en automatiserad beslutsfunktion. Med automatiserad beslutsfunktion avses en funktion som möjliggör att beslut kan fattas maskinellt utan att någon enskild befattningshavare på myndigheten tar någon aktiv del i själva beslutsfattandet i det enskilda fallet.

Av kommunallagen framgår numera att en nämnd får delegera beslutanderätten till presidiet, ett utskott, en ledamot, en ersättare eller en automatiserad beslutsfunktion i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden. Av lagändringen framgår också (6 kap. 38 § 2 st kommunallagen) vilka beslut som inte får delegeras till en automatiserad beslutsfunktion och det är följande beslut;

1. ärenden där beslut överklagas enligt bestämmelserna i 13 kap. (så kallad laglighetsprövning),
2. ärenden där beslut enligt lag eller annan författning inte får överklagas,
3. ärenden om upphandling, eller
4. ärenden om valfrihetssystem.

I förarbetena till lagändringen konstateras att det finns ett behov av att underlätta för den kommunala sektorn att möta ökade arbetsuppgifter. Ett sätt är att ta tillvara de möjligheter till effektivisering som finns i digitala arbetssätt och verktyg. Att kunna använda automatiserade beslut för i detta perspektiv med sig en rad fördelar. En effektivare administration innebär frigjord tid för de anställda och möjligheter att förbättra servicen till invånarna genom snabbare beslut.

Erfarenheterna av att använda automatiserade beslut i staten får anses vara övervägande goda och det finns ingen anledning att särbehandla kommunal förvaltning i detta avseende. En förutsättning för att delegation ska kunna ske är att ett sådant beslutsfattande inte strider mot bestämmelser i annan lagstiftning.

Generellt kan det vara en rimlig utgångspunkt att ett automatiserat beslutsfattande är lämpligt för beslut där det finns tydliga regler för när ett tillstånd eller en ansökan ska beviljas, och där beslutet grundas uteslutande på uppgifter som den enskilde själv lämnat. Det ska inte finnas krav på att avvägningar eller bedömningar görs som inte kan ske automatiserat.

Ansvaret för automatiserat beslutsfattande vilar på den ansvariga nämnden. Det är därför nämnden som måste säkerställa att ett automatiserat beslutsfattande kan ske i överrensstämmelse med gällande lagstiftning innan delegation kan ske. I säkerställandet behöver nämnden ta ställning till om de rättsliga förutsättningarna som gäller för en viss ärendetyp medger automatiserat beslutsfattande, och bedöma de risker som finns för verksamheten med att beslut av en viss typ fattas automatiserat. Nämnden har också ett ansvar för framtida uppföljning och kontroll av att systemet för automatiserat beslutsfattande fungerar.

Förstudie om automatiserat beslutsfattande

I syfte att skapa förutsättningar för Danderyds kommun att nyttja möjligheten till automatiserat beslutsfattande startades under våren 2026 en förstudie. Projektet drevs av systemförvaltare och bygglovshandläggare/-inspektör samt med stöd av underlag från andra kommuner som infört automatiserat beslutsfattande.

Förstudien syftade bland annat till att ta fram en översikt över kommunens potential avseende vilka beslutsprocesser som kan automatiseras, där tids- eller kostnadsbesparingar alternativt möjlighet till kompetensväxling bedöms vara tydligt prioriterade.

Vad gäller miljö- och stadsbyggnadsnämndens ansvarsområde har projektgruppen kommit fram till att det i nuläget är möjligt att delegera beslutanderätten till en automatisk beslutsfunktion i tre typer av ärenden, beslut om startbesked för installation av eldstad, ändring av vatten och avlopp och avvisningar samt avgifter för dessa ärenden.

Automatiserat beslutsfattande för installation av eldstad, anslutning vatten och avlopp och avvisningar

Nedan framgår en genomgång av de kriterier som ställs för automatiserade beslut för de föreslagna beslutstyperna.

Rättsliga förutsättningar

Beslut om startbesked för installation av eldstad, ändring av vatten och avlopp och avvisningar samt avgifter för dessa kan överklagas enligt bestämmelser i plan – och bygglagen, med annat ord kallat förvaltningsbesvär. Det är således inte fråga om laglighetsprövning enligt 13 kap. kommunallagen, vilket hade varit ett hinder för automatiskt beslutsfattande.

Besluten grundas på uppgifter lämnade av den som vill utföra åtgärden och det ställs inte krav på att avvägningar eller bedömningar görs av en person.

Digitala förutsättningar

Bygglovavdelningen har redan idag de digitala verktygen som krävs för att få till en automatiserad beslutsprocess.

Nyttor med automatisering av beslut

Genom att automatisera beslut om startbesked för installation av eldstad, ändring av vatten och avlopp och avvisning skapas flera nyttor.

Arbetstid som krävs för handläggning av beslut minskar. Frigjord arbetstid kommer att användas till andra arbetsuppgifter och medför inte en faktisk kostnadsbesparing i avdelningens budget. Den frigjorda arbetstiden kan användas till exempel till att ge personlig service i andra mer komplicerade ärenden. Kalendertid för beslutsfattandet elimineras helt direkt efter genomförd automatisering, vilket innebär att den sökande kan få beslutet omedelbart vid ansökningstillfället i stället för att behöva vänta in besked för att gå vidare med sin plan. Möjligheten att få ett omedelbart beslut gör att handläggningstiderna upplevs som kortare och bidrar till ökad kundnöjdhet.

Riskbedömning

En analys har gjorts av risker för att beslut blir fel och eventuella konsekvenser av det. I det system som ska användas för automatiskt beslutsfattande kommer det finnas information om förutsättningarna för beslut om startbesked.

Den som vill utföra åtgärden ska besvara ett antal kontrollfrågor och intyga att de handlingar som lämnats in visar att kraven för startbesked är uppfyllda.

Bedömningen är att risken för fel beslut är mycket liten och inte större än om beslutet skulle fattas av en person. Konsekvenserna av eventuella fel i besluten för de föreslagna ärendetyperna är måttliga.

För användning av installation eller anslutning krävs dessutom ett beslut om slutbesked utifrån godkänt sotarintyg (eldstad). Detta medför att det görs en kontroll innan användning vilket minskar risker med eventuella fel i installationen eller anläggningen.

För de som har skyddad identitet eller av någon anledning inte önskar ett automatiskt startbesked hänvisas till tjänsten ”kontakta kommunen” där man begär en anmälningsblankett för ärendet.

Miljö- och stadsbyggnadskontoret har alltid möjligheten att stänga ned funktionen och återgå till den hantering som sker idag.

Uppföljning och kontroll

Vid slutanmälan kommer ärendena granskas av en handläggare som sedan fattar beslut om slutbesked på delegation.

Samlad bedömning

Den samlade bedömningen är att det är både lämpligt och rättsligt möjligt att införa automatiserat beslutsfattande för startbesked som gäller installation av eldstad, ändring av vatten och avlopp, avvisning samt avgifter för dessa ärenden.

Besluten bygger på uppgifter som den som vill utföra åtgärden lämnar och det ställs inte krav på att avvägningar eller bedömningar görs av en person. De tekniska förutsättningarna för ett automatiserat beslutsfattande finns redan på plats.

Genom att automatisera dessa beslut kan handläggarnas tid användas mer effektivt, till exempel för att ge stöd och service i mer komplicerade ärenden.

Nedan anges de föreslagna formuleringarna avseende automatiserat beslutsfattande i punkterna förslag till reviderad delegationsordning.

7.1.2 Avvisning av ansökan eller anmälan när föreläggande om komplettering inte åtlytts

bhandl, binsp, automatisk beslutsfunktion (atom), 9 kap. 91 § PBL

7.6.2 Beslut om startbesked

Bhandl, binsp, 10 kap. 23-25 § PBL

7.6.3 Ny punkt Beslut om startbesked för installation eldstad

Bhandl, binsp, automatisk beslutsfunktion (atom) 10 kap.23-25 § PBL

7.6.4 Ny punkt Beslut om ändring av vatten och avlopp och avvisning

Bhandl, binsp, automatisk beslutsfunktion (atom) 10 kap. 23-25 § PBL

7.9.1 Uttag av avgift i enlighet med kommunens taxa för ärenden enligt PBL, inklusive uttag av avgift i förskott samt reduktion av avgift vid överskriden tidsfrist.

bhandl, binsp, automatisk beslutsfunktion (atom) 12 kap. 8 § PBL 12 kap. 9 § PBL 12 kap. 11 § PBL 12 kap. 8a § PBL

Beslutsmodell (Roboten som utför automatiseringarna heter Atom)

